

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky
před Evropským soudem pro lidská práva

Approach proti České republice

Podklad k bodu 1-A jednání Kolegia dne 15. listopadu 2022

1. ZÁVĚR EVROPSKÉHO VÝBORU PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA

Dne 20. ledna 2015 Evropský výbor pro sociální práva („EVSP“) ve věci kolektivní stížnosti *Approach proti České republice* shledal, že v českém právním řádu není výslovně ani prostřednictvím jasné a přesné judikatury zakotvena nepřijatelnost všech forem tělesných trestů na dětech, které mohou ovlivnit jejich fyzickou integritu, důstojnost, rozvoj a duševní pohodu. Zákonná úprava tedy dovoluje tělesné tresty z výchovných důvodů a postihuje jen takové, které dosáhnou zvláštního stupně závažnosti, čímž Česká republika porušuje článek 17 Evropské sociální charty.

Překlad rozhodnutí do českého jazyka je dostupný [zde](#). Anotaci rozhodnutí naleznete [zde](#).

2. IMPLEMENTACE ROZHODNUTÍ

A. ZASEDÁNÍ EXPERTNÍHO FÓRA

Dne 9. listopadu 2021 se v návaznosti na závěry Kolegia konaného dne 14. ledna 2020 uskutečnilo jednání expertů k tělesnému trestání dětí. Jednání se účastnili zástupci Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy, Nejvyššího státního zastupitelství, Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, Kanceláře veřejného ochránce práv, Výboru pro práva dítěte, České pediatrické společnosti a dále soudkyně, advokátka, dětský psycholog, sociální pracovníce a zástupci několika nevládních organizací, které se věnují problematice násilí v rodině.

Experti se většinově vyslovili k legislativnímu ukotvení nepřijatelnosti tělesného trestání v občanském zákoníku a k přijetí dalších opatření, zejména v podobě osvěty k pozitivnímu rodičovství. Zápis z jednání expertního fóra se přikládá (příloha č. 1).

B. ZPRÁVA O IMPLEMENTACI ROZHODNUTÍ PRO EVROPSKÝ VÝBOR PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA

Dne 21. prosince 2021 vláda předložila EVSP implementační zprávu (dostupná [zde](#)), v níž popsala dosavadní kroky učiněné za účelem provedení rozhodnutí. Vláda uvedla, že k jeho plné implementaci zatím nedošlo, jelikož nebyl novelizován občanský zákoník, který by jasně deklaroval nepřijatelnost tělesného trestání dětí. Současně vláda konstatovala, že legislativní změna musí být doprovázena přijetím dalších opatření, o což dlouhodobě usiluje.

C. NÁSLEDNÉ IMPLEMENTAČNÍ AKTIVITY

a) Podnět Výboru pro práva dítěte

Dne 16. února 2022 Výbor pro práva dítěte schválil [podnět](#) k ochraně dětí před všemi formami násilí, včetně tělesného trestání. V podnětu byl ministr spravedlnosti vyzván k přípravě novelizace občanského zákoníku, která by tělesné trestání jasně prohlásila za nepřijatelné. Ministr práce a sociálních

věcí byl vyzván k realizaci osvětových aktivit. Podnět byl následně předložen Radě vlády pro lidská práva, která na svém zasedání dne 21. října 2022 přijala [usnesení](#), ve kterém vládě doporučuje uložit ministru spravedlnosti úkol předložit novelizaci občanského zákoníku o nepřijatelnosti tělesného trestání dětí a ministru práce a sociálních věcí zajistit osvětové aktivity.

b) Fórum rodinné politiky

Téma tělesného trestání dětí v kontextu duševního zdraví rodin a dětí a rodičovských kompetencí bylo na programu [Fóra rodinné politiky](#) pořádaného Ministerstvem práce a sociálních věcí ve dnech 23. a 24. června 2022 ve Zlíně.

c) Usnesení orgánů Poslanecké sněmovny

Dne 14. září 2022 se konalo společné zasedání Stálé komise pro rodinu a rovné příležitosti a Podvýboru pro problematiku domácího a sexuálního násilí Poslanecké sněmovny k problematice tělesného trestání dětí. Po seznámení se s komunikačním dokumentem připraveným kanceláří vládního zmocněnce (příloha č. 2), rozhodnutím ve věci *Approach proti České republice* a úvodních projevech někdejšího vládního zmocněnce Víta Alexandra Schorma, profesora lékařské psychologie Radka Ptáčka a ředitelky Centra LOCIKA Petry Wünschové předmětné orgány přijaly [usnesení](#). Vyzvaly v něm Ministerstvo práce a sociálních věcí ke krokům, které by sjednotily, zpřehlednily a posílily podporu rodin v oblasti preventivních služeb, programů pro posílení rodičovských a sociálních kompetencí, a k realizaci osvětových programů prevence násilí na dětech. Návrh systémových opatření k zajištění účinné ochrany ohrožených dětí a podpory bezpečné rodičovské péče by MPSV mělo předložit do konce roku 2022. Ministerstvo spravedlnosti bylo vyzváno, aby v součinnosti s Ministerstvem práce a sociálních věcí předložilo novelizaci občanského zákoníku, která by deklarovala, že jakékoli tělesné a psychické násilí se dotýká lidské důstojnosti a není přijatelnou součástí péče o děti.

Za účelem naplnění uvedeného usnesení se počítá se společným jednáním zástupců vedení uvedených resortů.

d) Seminář Justiční akademie

Zástupci justice diskutovali o nepřijatelnosti fyzických trestů dětí a výchově bez násilí na [semináři](#) pořádaném Justiční akademií dne 20. září 2022. Na semináři mj. zaznělo, že současná právní úprava v občanském zákoníku, která stále považuje přiměřený tělesný trest za výchovný prostředek, není v souladu s mezinárodními závazky České republiky zakotvenými zejména v Úmluvě OSN o právech dítěte a Evropské sociální chartě. Česká republika patří k posledním zemím Evropské unie bez jasného legislativního zakotvení nepřijatelnosti tělesného trestání. Například Německo přijalo příslušnou legislativu v roce 2000, Maďarsko v roce 2004, Polsko v roce 2010 a Francie v roce 2019.

e) Zasedání pracovní skupiny při Úřadu vlády

Na zasedání konaném dne 22. září 2022 členové pracovní skupiny pro práci s dětmi ohroženými násilím v rodině při Úřadu vlády vyjádřili podporu novelizaci občanského zákoníku, která by deklarovala, že jakékoli tělesné a psychické násilí se dotýká lidské důstojnosti a není přijatelnou součástí péče o děti.

f) Doprovodné osvětové aktivity kanceláře vládního zmocněnce

V rámci projektu z Norských fondů „Zvyšování povědomí o judikatuře Evropského soudu pro lidská práva a dalších mezinárodních závazcích České republiky v oblasti lidských práv“ kancelář vládního zmocněnce zpracovala tematickou příručku k nepřijatelnosti tělesného trestání dětí určenou

zejména pro právní profesionály, jejíž pracovní verze se příkládá (příloha č. 3). V rámci téhož projektu kancelář vládního zmocněnce dále k tématu natočila [podcast](#), který je určen široké veřejnosti.

D. NOVÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA V OBČANSKÉM ZÁKONÍKU

Rozhodnutí by mělo být implementováno deklaratorní právní úpravou, nikoli zavedením nových postihů pro rodiče, kteří se ojedinele k fyzickému usměrnění dítěte uchýlí. Souběžně by měla být přijata nelegislativní opatření v gesci Ministerstva práce a sociálních věcí (na pracovní úrovni proběhlo několik jednání), jakými jsou osvěta, kampaně k pozitivnímu rodičovství a zejména dostupné podpůrné služby pro rodiče a děti. Zkušenosti ze zahraničí však ukazují, že seriózní diskusi o problematice zpravidla podnítl teprve legislativní iniciativa.

Změna občanského zákoníku by mohla být poměrně prostá. Možnostmi jsou doplnění § 884 odst. 2 občanského zákoníku, kde se hovoří o *přiměřenosti* použití výchovných prostředků, nebo § 858 občanského zákoníku, kde se pojednává o rodičovské odpovědnosti.

Občanský zákoník již nyní při úpravě vztahu dítěte a rodiče obsahuje ustanovení, která nemají povahu právního pravidla vymáhaného pod hrozbou sankce, ale představují spíše deklaraci určitého cílového, chtěného stavu, např. že „rodiče mají být všestranně příkladem svým dětem“ nebo „dítě je povinno dbát svých rodičů“. Obdobným způsobem by bylo možno zakotvit nepřijatelnost tělesného i psychického trestání.

Ani tam, kde v zahraničí došlo k výslovnému zakotvení nepřijatelnosti tělesného trestání, na tuto legislativní změnu nenavazovala žádná sankce. Například ve Švédsku, které bylo průkopníkem při přijímání příslušné legislativy, rodičům nehrozí trestní stíhání ani odebrání dětí, nanejvýše je může orgán sociálně-právní ochrany dětí či policie upozornit na nezákonnost takového jednání a nabídnout jim možnost podpory. Srovnání právních úprav vybraných zemí se příkládá (příloha č. 4)

Cílem tedy není trestat rodiče, ale podpořit výchovu prostřednictvím jiných výchovných prostředků než tělesných trestů.

**Zápis z expertního zasedání k tělesnému trestání dětí
a k výkonu rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva
ve věci *Approach proti České republice*
konaného dne 9. listopadu 2021**

Dne 9. listopadu 2021 od 10:00 hodin se na Ministerstvu spravedlnosti („MSP“) konalo expertní zasedání k tělesnému trestání dětí a k výkonu rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva („EVSP“) ve věci *Approach proti České republice*. EVSP v rozhodnutí ze dne 20. ledna 2015 shledal, že v českém právním řádu není výslovně ani prostřednictvím jasně a přesné judikatury zakotven všeobecný zákaz všech forem tělesných trestů na dětech, které mohou ovlivnit jejich fyzickou integritu, důstojnost, rozvoj a duševní pohodu. Zákonná úprava tedy dovoluje tělesné tresty z výchovných důvodů a postihuje jen takové, které dosáhnou zvláštního stupně závažnosti, čímž Česká republika porušuje článek 17 Evropské sociální charty.

I. ZAHÁJENÍ

Zasedání zahájil vládní zmocněnec pro zastupování České republiky před EVSP *Vít A. SCHORM*. Úvodem účastníkům expertního zasedání poděkoval za ochotu jednat o problematice tělesného trestání dětí a informoval, že diskuse se povede nad okruhy, které jsou uvedeny v podkladech zaslaných před jednáním. Následně zástupkyně kanceláře vládního zmocněnce (KVZ) *Eva PETROVÁ* stručně představila činnost kanceláře, která zastupuje stát před mezinárodními lidskoprávními orgány, jakými jsou např. Evropský soud pro lidská práva a rovněž EVSP. Činnost KVZ se neomezuje na litigační činnost, ale zahrnuje rovněž koordinaci implementace rozsudků a rozhodnutí, jako je tomu v daném případě. Dále s poukazem na rozhodnutí EVSP, ve kterém bylo shledáno, že vnitrostátní úprava zakazuje závažné násilí páchané na dětech a že vnitrostátní soudy tělesné tresty postihují pouze tehdy, pokud dosáhnou určité míry závažnosti, sdělila, že přes jisté úsilí Česká republika nedosáhla žádoucího pokroku. Tělesné tresty jsou rozšířenou a tolerovanou praxí. V dalším odkázala na zaslané podklady.

II. HLAVNÍ DISKUSNÍ OKRUHY

A. – LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA A DOPROVODNÁ NELEGISLATIVNÍ OPATŘENÍ

Zástupce KVZ *V. A. SCHORM* uvedl, že úprava v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník („občanský zákoník“), není jednoznačná, stejně tak komentářová literatura a judikatura Ústavního a Nejvyššího soudu. Otázkou je, zda je nutná novelizace a jaké cesty zvolit za účelem dosažení legislativního zákazu.

Zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (NSZ) *Miroslav RŮŽIČKA* pojednal o trestněprávní rovině fyzických trestů dosahujících úrovně týrání a vyjádřil názor, že úprava v trestním zákoníku je v pořádku a prostor ke změnám nevidí. Zástupce KVZ *V. A. SCHORM* upřesnil, že problematika se týká výhradně tělesných trestů, které nedosahují trestněprávní roviny, a to zejména trestání v rodinách. Cílem není trestat rodiče, ale ukázat jim cestou pozitivního rodičovství jiné výchovné prostředky. Zástupce Ligy otevřených mužů (LOM) *Martin GALBAVÝ* vyjádřil názor, že je nutné, aby stát jasně deklaroval, že tělesné tresty jsou vyloučené. Zástupkyně Ministerstva vnitra (MV) *Kateřina BĚLOHLÁVKOVÁ* uvedla, že tělesné tresty nejsou řešením, rodič kopíruje vzor svých rodičů, nezvládá svoji agresi. Mezinárodní dokumenty nás tlačí do změny legislativy, ale ta bude těžko vymahatelná. Zákaz bude deklaratorní a je třeba ho doprovodit dalšími opatřeními. Potřebujeme vzdělané úředníky, vhodnější je deklaratorní cesta říci „ne“ násilí. Důležitější je výchova a podpora rodičů a zaměření se na služby pro ně, kampaň je pomíjí záležitost.

Dle zástupkyně veřejného ochránce práv (VOP) *Moniky ŠIMŮNKOVÉ* je třeba zákaz zakotvit v zákoně. Již před 15 lety Nadace Naše dítě pořádala semináře k pozitivnímu rodičovství, nicméně postoj české společnosti se nijak zásadně nezměnil. Džamila Stehlíková se snažila prosadit zákaz tělesných trestů, ale nepochodila. *M. ŠIMŮNKOVÁ* navrhla z pozice tehdejší zmocněnkyně vlády pro lidská práva kompromisní řešení, aby děti do 4–5 let nebyly podrobovány tělesným trestům, nicméně ani tento návrh se nesetkal s pozitivní reakcí. Od roku 2012 nejsou k vidění výraznější aktivity v oblasti pozitivního rodičovství. Vnímání rodičů se výrazně nezměnilo, rodiče neznají alternativy, nevědí, jak výchovu zvládat jinak. Zasazuje se o výslovný zákaz tělesných trestů v občanském zákoníku, jako to má většina evropských zemí. Současné znění občanského zákoníku je vykládáno tak, že přiměřené tělesné tresty jsou dovoleny. Zástupkyně Výboru pro práva dítěte Rady vlády pro lidská práva (Výbor pro práva dítěte) *Klára ŠIMÁČKOVÁ LAURENČÍKOVÁ* podporuje legislativní ukotvení zákazu, vědecké výzkumy jasně hovoří pro zákaz. Uvedla, že trestání s sebou nese riziko rozvoje duševních poruch. Dle studie dětského psychologa Radka Ptáčka došlo ke snížení agrese ve společnosti v zemích, kde byl zaveden zákaz. Děti bijí často rodiče, kteří nezvládají vlastní stres. Vůči ženám jsme násilí zakázali a je třeba ochránit i děti, které jsou zranitelnou skupinou. Jednorázová kampaň k pozitivnímu rodičovství nepostačuje, je třeba dlouhodobě působit na všechny dotčené aktéry. Soudkyně Krajského soudu v Brně (KS) *Kateřina ČUHELOVÁ*, která rozhoduje v případech domácího násilí a péče o nezletilé, vyjádřila obavy ze zneužití zákazu tělesného trestání zejména ženami v řízeních péče o nezletilé. Cestou je poskytnout rodičům informace, alternativy, obdivuje projekt Sdílené rodičovství, je vděčná za všechny sociální služby. Změna občanského zákoníku bude těžko průchozí, je možné postupovat dle zákona o zvláštních řízeních soudních, dle kterého je možné nařídit předběžné opatření ve věcech domácího násilí, a to i ve vztahu k dětem.

Dle zástupkyně Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) *Martiny GROFOVÉ* je nové téma třeba zvednout hned po volbách, jedná se o velmi silné téma, které se zvýraznilo v době lockdownu, kdy se zviditelnilo domácí násilí. Zákaz tělesných trestů bude těžko vymahatelný, ale je třeba ho ukotvit. Tělesné trestání je zvykem, dle jejího názoru je třeba razit myšlenku, že moderní rodičovství je rodičovství bez tělesných trestů. Psycholog *Václav MERTIN* zastává názor, že je třeba rodiče naučit, co mají dělat. Většina rodičů bije děti, jelikož neumí využívat jiné výchovné metody. Rodičovství je dovednost, která se vytváří v rodině, byť i školy mají svůj formativní význam. Zdůraznil, že psychická újma je zásadní, každý fyzický trest je psychickou záležitostí, dítě je poníženo, fyzická újma je minimální. Edukace rodičů a pedagogů by mohla začít okamžitě, zmiňuje knihu *Výchova bez trestů*. Klade důraz na nabídku alternativních výchovných prostředků. Zástupce MSp *Jakub SOSNA* uvedl, že cílovou skupinou je většinová populace, která nepřichází do styku se státními orgány. Hodila by se úprava občanského zákoníku. Z porovnání naší úpravy s těmi zahraničními je zřejmé, že my výslovný zákaz v zákoně nemáme, na rozdíl např. od německé právní úpravy. Otázkou je politická průchodnost zákazu. Nejdůležitější je, aby se od současné nežádoucí praxe ustoupilo, aby se rodičům dostalo na jednom přehledném místě určité penzum kontaktů, aby věděli, kam se obrátit. Změnu zákona musí tudíž doprovázet soubor nelegislativních opatření.

Zástupkyně Výboru pro práva dítěte *Diana ŠMÍDOVÁ* se kloní k deklaratorní formě zákazu. Změna zákona přitom není složitá, většina zahraničních úprav uvádí, že tělesné tresty jsou nepřiměřeným nežádoucím výchovným prostředkem. Mnohem zásadnější je podpora rodin. Tělesné tresty souvisí s generačním přenosem, byť došlo k posunu. Moderní mladí rodiče nechtějí děti bít, ale neznají alternativy. Kombinace stresu, přetížení a únavy může vést v kombinaci s aktivitou dětí k nevhodnému rodičovskému chování. Rodiče nicméně nemají příležitost, kde se rodičovské kompetence naučit, natož nad metodami výchovy kriticky přemýšlet. Rodičovství není téma ani v rámci školních osnov, ani v rámci těhotenské péče či v pediatrické praxi. Např. porodnice nebo pediatri by mohli dávat doporučení na vhodné vzdělávací knihy a služby. Standard rodičovství není definován ani systematicky vyučován, avšak rodiny, které tohoto standardu nedosahují, jsou následně trestány. Dále zmínila nedostatek dostupných služeb. Orgán sociálně-právní ochrany dětí („OSPOD“) je v tuto chvíli jediný orgán, který má situaci řešit. Je nicméně orgánem autoritativním, jehož hlavní pravomocí je do rodin zasahovat, ukládat jim povinnosti, příp. odebírat děti z rodin. Vhodné podpůrné služby

sociální práce, kterých by pravděpodobně i rádo využilo vysoké procento rodičů, chybí, pokud už situaci řeší OSPOD, je to pozdě. Zástupkyně Cestou necestou, z. ú. (Cestou necestou), *Irena ONDRUŠOVÁ* oceňuje debatu, která odráží její denní praxi. Dlouhodobě se pracuje na edukaci rodičů, ale bez jednoznačné deklarace zákazu fyzických trestů se neustále naráží na bariéru společenské akceptovatelnosti. Míru akceptovatelnosti tělesných trestů si každý interpretuje po svém.

Zástupkyně Národního institutu pro děti a rodinu (NIDAR) *Terezie PEMOVÁ* uvedla, že používání tělesných trestů je vztahová záležitost. Většina rodičů chce vychovat zdravé a šťastné bytosti. Nemáme nastavené mantinely žádoucího rodičovství a vedle toho máme široké spektrum nežádoucího rodičovství, které neumíme pojmenovat. Tam spadá i téma tělesných trestů. Pokud nedosáhnou standardu, jsem potrestán, ale nevím, co je standard. Pokud se o fyzickém trestu dozvíme, měl by se otevřít návod na pomoc. První cesta by měla být pomoc, aby se zlepšil vztah s dítětem. Zástupkyně MSp *Barbora BROZOVÁ RITTICHOVÁ* rovněž podporuje legislativní ukotvení zákazu. Zástupkyně MPSV *Kristýna JŮZOVÁ KOTALOVÁ* uvedla, že nesmíme rozhodovat o míře toho, co je tělesný trest a co už nikoli. Stát by měl deklarovat, že jakýkoli tělesný trest je nežádoucí, a měl by nabídnout pomoc. Děti by měly tuto informaci rovněž obdržet, aby mohly uplatňovat svá práva, a měly by vědět, kam se obrátit s žádostí o pomoc.

Zástupkyně SPONDEA, z. ú., *Jana LEVOVÁ* se v praxi setkává s dětmi, které jsou v těžké životní situaci. Nutná je edukace rodičů, pokud v rodině dochází k násilí; rodina je sledovaná a pracuje se s tématem nepřijatelnosti násilí vůči komukoli v rodině. Dále existuje skupina dětí, která je trestána ponižujícím způsobem, mj. tělesnými tresty, které jsou nežádoucím výchovným prostředkem, a vůči těmto rodičům dětí je třeba říci jasné ne. Konečně existuje skupina rodičů, která tělesnými tresty nevychoává, ale uchyluje se k nim z důvodu nezvládnutí vlastního vzteku. Měli bychom oslovit všechny tři skupiny rodičů s deklarací zákazu tělesných trestů a posílit jejich rodičovské kompetence. Mělo by dojít ke generačnímu posunu akceptovatelnosti tělesných trestů. Zástupkyně MPSV *M. GROFOVÁ* dodala, že OSPOD nevyřeší problém většinové společnosti včetně edukace rodičů. Zástupce Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí *Zdeněk KAPITÁN* uvedl, že současná právní úprava hovoří o zachování důstojnosti, přičemž drtivá většina tělesných trestů není důstojná, ale současná právní úprava nestačí a je třeba zakotvit jednoznačný zákaz, který vyznačí ideál. Ze střední Evropy jsou Česká republika a Slovensko jediné země, které nemají výslovný zákaz tělesných trestů. Dále citoval § 687 občanského zákoníku, který definuje parametry manželství a to, že muž a žena se mají navzájem respektovat. Obdobný zákaz by se měl vztahovat na tělesné tresty dětí. Máme sociální zkušenost bitých dětí, je třeba fyzické tresty zakázat a pak se společnost podle toho začne chovat. Můžeme se inspirovat zeměmi, kde je zákaz zakotven (např. Maďarsko, Rumunsko).

Zástupce LOM *M. GALBAVÝ* upozornil na výzkum, ze kterého vyplývá, že nejčastěji se tělesný trest používá v případě lhaní dítěte, rodič není v zoufalé situaci, jak tu často zaznívalo. Zákaz je třeba, ke změně nedospějeme jenom výchovou rodičů. Jako terapeut lidem pomáhá, ale restrikce je důležitá. Zástupce České pediatrické společnosti *René HRDLIČKA* uvedl, že ve výchově jsou mladí rodiče pod tlakem prarodičů. Zastává názor, že je třeba zákaz v zákoně ukotvit a následně bude nutné veřejnost přesvědčovat o tom, že lze vychovávat bez tělesných trestů. Zástupkyně MV *K. BĚLOHLÁVKOVÁ* uvedla, že je třeba informovat, že děti se nesmí bít, a současně stanovit mantinely, že děti by měly respektovat rodiče, resp. žádoucí je vzájemný respekt. Mělo by se hovořit o vztahu mezi rodiči a dětmi. Často hovoříme jen o právech dětí, nikoli o jejich povinnostech. Hezký příklad je zmiňovaný respekt mezi manžely dle § 687 občanského zákoníku. Děti by měly respektovat rozhodnutí rodičů, resp. je třeba hovořit o vzájemném respektu v rodině. Zástupkyně VOP *M. ŠIMŮNKOVÁ* následně citovala § 857 občanského zákoníku, který hovoří o tom, že dítě je povinno se podřídit výchovným opatřením rodičů. Soudkyně KS *K. ČUHELOVÁ* podpořila doprovodná opatření, která musí provázet legislativní zákaz, čímž se odradí odpůrci zákazu. Informace jsou potřebné, děti si svých práv a povinností nejsou vědomy. Kvalita práce OSPOD je různorodá.

Zástupkyně NIDAR *T. PEMOVÁ* uvedla, že by nemluvila o zákazu ze strany státu, ale považuje za žádoucí komunikovat tak, že je tu snaha pomoci rodičům vychovávat děti. Většina rodičů nechce poškozovat svoje děti. Dle zástupce KVZ *V. A. SCHORMA* je podstatný apel, aby děti prožily dětství co

nejlepším možným způsobem. Zástupkyně Výboru pro práva dítěte *K. ŠIMÁČKOVÁ LAURENČÍKOVÁ* ocenila, že většinou zaznívají hlasy pro deklaratorní nastavení zákazu tělesného trestání dětí. Důležitá je dostupnost odborných služeb pro rodiče. Národní institut duševního zdraví v současnosti pilotuje screening psychosociálního stresu matek v porodnicích. Ministerstvo zdravotnictví (MZdr) spustilo program pro pozitivní rodičovství *Triple P*, který je zaměřen na rozvoj rodičovských dovedností. Komunikace musí být srozumitelná a kontinuálně směřovat na různé cílové skupiny.

Dle advokátky *Evy ROPKOVÉ* by se mohlo zpracovat výkladové stanovisko k tělesnému trestání dětí (o tom, že veškeré tělesné trestání je protizákonné), které by sloužilo v situaci, kdy by se nedařilo prosadit legislativní zákaz tělesného trestání. Ideální by bylo mít takový výklad v komentáři k občanskému zákoníku. Dále navrhuje zpracovat krátký leták s informací o tělesném trestání obsahující i odkazy na další zdroje informací (literatura, odborné organizace), který by byl distribuován maminkám již v porodnicích (běžně zde matky dostávají nevyžádané reklamní brožury, pak by stačilo leták k těmto materiálům přidat). Leták by mohl být k dispozici pro rodiče i v ordinacích pediatrií, u OSPOD a na dalších vhodných místech (zejména školách). „Osvětu“ je nutno šířit nejen mezi rodiči a dětmi, ale i odbornou veřejností (zejména soudci, pracovníky OSPOD, pediatrii). V souvislosti s hledáním mimolegislativní cesty, jak přenastavit postoj české společnosti k tělesným trestům, dává na zvážení zanalyzovat, jak v praxi došlo v této otázce k přerodu postoje učitelů k tělesnému trestání dětí.

Zástupkyně VOP *M. ŠIMŮNKOVÁ* uvítala, že je většinová shoda na deklaratorním zakotvení zákazu tělesného trestání bez sankčního mechanismu. Zajímavé by bylo zjistit, jak je deklaratorní zásah funkční v zemích, které ho zavedly. Dále navrhovala soustředit se na to, zda je v současné době otevřena novela zákona, do které by bylo možné legislativní zákaz začlenit. Zástupkyně KVZ *E. PETROVÁ* reagovala, že účastníkům zasedání zašle rozšířenou analýzu, která obsahuje údaje týkající se jiných evropských zemí, které zákaz zavedly. Dle zástupce LOM *M. GALBAVÉHO* je třeba problematiku politikům zjednodušit. Fyzické tresty fungují, protože zbité dítě má strach. Jednoduché sdělení je, že fyzické tresty rovná se strach, a chcete vychovávat dítě ve strachu?

B. – KOORDINACE POSTUPU PŘÍSLUŠNÝCH AKTÉRŮ V PŘÍPADĚ ZJIŠTĚNÍ TĚLESNÉHO TRESTÁNÍ

Soudkyně KS *K. ČUHELOVÁ* uvedla, že pokud se soud dozví o domácím násilí v rodině ze spisu ve věcech péče o nezletilé, chybí propojenost dotčených subjektů. O domácím násilí se dále nediskutuje jako o problému. Zástupce NSZ *M. RŮŽIČKA* promluvil o povinnosti státních orgánů oznamovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin v § 8 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Případně se může jednat o přestupek a věc se postoupí správnímu orgánu, otázkou je pak důkazní nouze. Problém je v nepropojenosti systému. Nahlížení do spisu ze strany policie nebo státního zástupce za účelem zjištění domácího násilí není obvyklé. Dále hovořil o prevenci kriminality dle § 4 odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství. Zástupce MSp *J. SOSNA* položil dotaz, zda existuje spolupráce státního zastupitelství na trestním a netrestním úseku, jelikož dle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, může státní zastupitelství vstupovat do některých řízení v péči soudu o nezletilé. Dle *M. RŮŽIČKY* je otázkou, nakolik jsou pravomoci státního zastupitelství v netrestním úseku u méně závažných případů využívány. Závažnější případy by spadaly do oblasti trestního práva. Méně závažné případy se očividně ztrácí ze zřetele. Soudkyně KS *K. ČUHELOVÁ* uvedla, že státní zastupitelství vstupuje jen do velmi problematických případů domácího násilí a s jejich zapojením má v Brně dobrou zkušenost.

Dle zástupkyně VOP *M. ŠIMŮNKOVÉ* je třeba hovořit o tělesném trestání, které není pokryto trestní ani přestupkovou rovinou. Při šetření podnětů vidíme, že není dostatečná spolupráce mezi dotčenými subjekty. Jednání trestajícího rodiče je vnímáno jako tvrdý výchovný styl. Čekali bychom, že OSPOD rodině zprostředkuje poradenskou pomoc, ale bohužel se tak neděje. Dle soudkyně KS *K. ČUHELOVÉ* OSPOD informaci o tělesném trestání obdrží, ale ani tak není aktivní. Je možné, že OSPOD má nedostatečnou kapacitu. Zástupkyně Cestou necestou *I. ONDRUŠOVÁ* dodala, že v praxi se často ukazuje, že OSPOD je součástí společenské akceptovatelnosti tělesných trestů. Pracujeme s rodiči

preventivně, informujeme OSPOD, ale jsou velké rozdíly v práci OSPOD, pokud OSPOD akceptuje určitou míru tolerance k tělesnému trestu, pak chybí nástroj, jak s rodiči dále pracovat.

Ke spolupráci institucí se vyjádřil zástupce LOM *M. GALBAVÝ* tak, že poukázal na výzkum centra LOCIKA, dle kterého trvá sedm let, než nějaká instituce začne řešit domácí násilí. Zástupkyně centra LOCIKA *Petra WÜNSCHOVÁ* pozvala účastníky zasedání na multioborovou konferenci do hloubky analyzující koncept výchovy dětí bez fyzických trestů *Empatická výchova aneb škoda každé rány, která padne*, která je ke shlédnutí na Youtube ode dne 25. listopadu 2021.

Zástupkyně ACORUS, z. ú., *Darina GILAROVÁ* vnímá deklaraci zákazu tělesného trestání jako důležitou. Pokud se jasně vymezí zákaz, podpoří se tím i práce odborníků (např. pedagogů) a spolupráce mezi nimi. Podle zástupkyně NIDAR *T. PEMOVÉ* je třeba zavést mechanismus systémové ochrany např. s důsledky v pracovněprávní rovině. Zmínila výzkum v USA, kde jsou tělesné tresty neblaze vnímány zaměstnavateli. Zástupkyně Intervenčního centra *KLÁRA ČERNOHORSKÁ* zmínila, že OSPOD dostatečně nevyužívá výchovná opatření, která může rodičům ve správním řízení uložit, přitom OSPOD je důležitým článkem systému. OSPOD často nezařazuje pod § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí („ZSPOD“), děti ohrožené domácím násilím, stejná situace může nastat i u dětí tělesně trestaných. Výchovná opatření mohou pomoci v situacích, kdy jeden z rodičů maří spolupráci s ostatními organizacemi a vzniká zbytečná časová prodleva, kdy dítěti může být poskytnuta pomoc. Podle zástupkyně MPSV *K. JŮZOVÉ KOTALOVÉ* OSPOD využívá výchovná opatření ve spolupráci se soudy. Pokud dítě není vyhodnoceno jako ohrožené dle § 6 ZSPOD, OSPOD poskytuje podporu a pomoc podle § 10 a 11 ZSPOD, zejména prostřednictvím odborných služeb a poradenství. Podle zástupkyně OSPOD *Radky SCHEJBALOVÉ* je efektivita výchovných opatření diskutabilní, předně se rodiče vedou k přijetí změny, nicméně velmi chybí edukační programy pro rodiče, minimálně v Ústeckém kraji.

Zástupce České pediatrické společnosti *R. HRDLIČKA* konstatoval, že pediatr primární péče (do 18 let věku dítěte) přichází s rodinu do kontaktu, nicméně preventivní prohlídky se konají jednou za dva roky a nemohou vše postihnout. Zjistí-li známky tělesného trestání, má pediatr možnost odkázat rodiče na organizaci zajišťující odbornou pomoc nebo na OSPOD. S OSPOD mají pediatři různé zkušenosti. Pokud se jedná o akutní stav, dítě je zbité, dítě se ocitne v nemocnici v sekundární péči; rodiče se málokdy přiznají k bití, ale spíše si vymyslí, jak se událost udála. Lékař se ocitne v nesnadné situaci, může porušit lékařské tajemství nebo se může mýlit. Pokud jde skutečně o viditelné zanedbání péče, případ se oznámí policii. Běžné bití se prakticky nedá zjistit, na dítěti mnohdy nejsou na první pohled viditelné stopy násilí. Primární pediatři mají svoji odbornou společnost a mají přehled o dostupných službách, byť je informovanost různá v jednotlivých regionech. Zástupkyně MZdr *Štěpánka TYBURCOVÁ* uvedla, že Nadace Sirius aktualizuje metodiku zaměřenou na syndrom týraného dítěte, která by tak mohla být více prakticky využitelná pro lékaře. Problém je, že lékař nezjistí ani v rámci preventivních prohlídek běžné bití, rodiče bez potíží změní pediatra anebo jdou s poraněným dítětem do nemocnice na urgentní příjem. Zástupkyně MSp *B. BROZOVÁ RITTIHOVÁ* navrhla zviditelnění edukačních programů pro rodiče na nástěnkách v ordinacích a čekárnách pediatrů. Současně by pediatři měli informovat rodiče, že fyzické tresty nejsou vhodným výchovným prostředkem. Podle soudkyně KS *K. ČUHELOVÉ* je důležitý obsah lékařské zprávy, a to i v případě, že pediatr neučiní oznámení o násilí. Pomohlo by, pokud by lékař zhodnotil situaci. *R. HRDLIČKA* dodal, že v posledních několika letech započala edukace lékařů k detekci špatného zacházení. Zástupkyně Výboru pro práva dítěte *D. ŠMÍDOVÁ* doplnila, že na poli Rady Evropy vzniká doporučení k oznamování násilí na dětech odborníky.

Zástupce Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) *Jan VENCLÍK* na pozdější písemnou výzvu zástupkyně KVZ *E. PETROVÉ* písemně uvedl, že pedagogičtí pracovníci mohou vnímat dlouhodobé změny v chování dítěte a dítě může mít k učiteli vybudovaný vztah důvěry a může se mu svěřit s problémy v rodině. Škola má dle § 10 odst. 4 ZSPOD oznamovací povinnost, a to i v případě pochybností. Škola musí dle § 8 ZSPOD dítěti poskytnout odpovídající pomoc, pokud se na ni dítě obrátí. Klíčová oprávnění jsou nicméně vyhrazena OSPOD, role školy je spíše podpůrná. Pokud jde o méně závažné případy excesů ve výchově v rodině, které vyjdou najevo ve školním prostředí, přímá intervence (zejména pohovor s rodičem, který se těchto excesů dopouští) může být nevhodná (mohla by situaci dítěte i zhoršit). Škola nicméně obvykle je ve styku s rodiči a může zprostředkovávat informace

o výchově a řešení problémů s výchovou, včetně dostupných odborných služeb. Není vyloučeno využití v takových případech poradenských služeb poskytovaných školskými poradenskými zařízeními, případně ve škole; ty se však převážně zaměřují na vzdělávací potřeby žáka. Poradenské služby ve školských poradenských zařízeních se poskytují zpravidla na žádost, poradenské služby psychologické nebo speciálně pedagogické s písemným informovaným souhlasem zákonného zástupce (rodiče); škola nemůže zákonnému zástupci jejich využití nařídit, může tak však učinit OSPOD. V této souvislosti lze odkázat na metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (dokument MŠMT č. j. 21291/2010-28), konkrétně jeho přílohu č. 20 týkající se domácího násilí. Praktická doporučení v něm obsažená jsou nadále využitelná.

Dále proběhla diskuse K. ČUHELOVÉ, Š. TYBURCOVÉ A R. HRDLIČKY ohledně možného vykazování týrání ze strany zdravotních pojišťoven. Zdá se, že statistické údaje k domácímu násilí a tělesnému trestání může dodat Ústav zdravotnických informací a statistiky, což by bylo vhodné prověřit.

C. – ZÁVĚR

Závěrem zástupce KVZ V. A. SCHORM poděkoval účastníkům jednání a uvedl, že další zasedání expertů by bylo žádoucí konat za cca 6 měsíců. Dále stručně shrnul poznatky z jednání. Účastníci jednání byli zároveň vyzváni k zaslání dalších podnětů k dané problematice.

III. ZÁVĚRY

Zaprvé, expertní skupina většinově podpořila novelizaci občanského zákoníku, která by jednoznačně zakotvila absolutní zákaz tělesných trestů.

Zadruhé, expertní skupina se shodla, že samotný zákaz tělesného trestání situaci neřeší, je třeba ho doprovodit souborem nelegislativních opatření, která budou rodiče motivovat k výchově bez tělesného trestání. Masivní kampaň k pozitivnímu rodičovství je možné realizovat až poté, co bude k dispozici dostatek odborných služeb.

Zatřetí, z diskuse expertů vyplynulo, že je třeba nastavit spolupráci jednotlivých zainteresovaných subjektů (OSPOD, pedagog, pediatr a další), které by měly vědět, jak reagovat na zjištění tělesného trestání a měly by umět navést rodiče na odborné služby.

V Praze dne 13. prosince 2021

Vypracovala: Eva Petrová

Schválil: Vít A. Schorm

Příloha: prezenční listina

Život dětí bez tělesných trestů

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva má mimo jiné za úkol koordinovat provádění rozhodnutí mezinárodních orgánů na ochranu lidských práv. Tématem nepřijatelnosti tělesného trestání dětí se zabývá s ohledem na rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva ve věci *Approach proti České republice*, které se týká nedostatečné ochrany dětí před tělesným trestáním. Účelem tohoto dokumentu je stručně shrnout podstatu problému, před jehož řešením stojíme.

- Tělesné tresty jsou nejčastější formou násilí na dětech.
- Tělesné trestání dětí je v rozporu s jejich lidskou důstojností. Děti mají stejné právo na respektování své lidské důstojnosti a fyzické integrity jako dospělí.
- Každý tělesný trest je zároveň trestem psychickým. Tělesné tresty mohou dětem způsobit vážnou fyzickou a psychickou újmu.
- Věda jednoznačně vyvrací jakýkoli pozitivní účinek tělesného trestání. Fyzické tresty jako výchovný prostředek nefungují. Naopak zvyšují riziko vzniku řady problémů a tendenci toto jednání opakovat v dospělosti.
- Tělesné tresty děti učí, že násilí je přijatelným způsobem řešení konfliktů nebo dosažení toho, aby ostatní dělali, co se od nich chce.
- Současná právní úprava v občanském zákoníku, která stále považuje přiměřený tělesný trest za výchovný prostředek, není v souladu s mezinárodními závazky České republiky, jako je Úmluva OSN o právech dítěte.
- Česká republika patří k posledním zemím Evropské unie bez jasného legislativního zakotvení nepřipustnosti tělesného trestání. (Například Německo přijalo příslušnou legislativu v roce 2000, Maďarsko v roce 2004, Polsko v roce 2010 a Francie v roce 2019.)
- **Účelem legislativního zakotvení nepřijatelnosti tělesného trestání dětí není trestně stíhat ani stigmatizovat rodiče a pečovatele, nýbrž vyslat společnosti jasný signál, že není přijatelnější bít dítě než bít kohokoli jiného.**
- Výslovné zakotvení nepřijatelnosti tělesného trestání dětí v občanském zákoníku musí doprovázet komplexní zvyšování povědomí o právu dětí na výchovu bez tělesných trestů spolu s podporou pozitivních nenásilných forem výchovy dětí.
- Nenechme děti déle čekat na účinnou ochranu před násilím. Nebo násilí v mezilidských vztazích považujeme obecně za přijatelné?

Nepřijatelnost tělesného trestání dětí

Aktuální k: 4. listopadu 2022

Článek 3 Úmluvy

Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.

Článek 8 Úmluvy

1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života (...).

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu (...) veřejné bezpečnosti (...) ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Obecné zásady

NEPŘÍPUSTNOST TĚLESNÉHO TRESTÁNÍ DĚTÍ

„50. (...) prvořadým zájmem v Úmluvě OSN o právech dítěte z roku 1989 (...) je důstojnost. Taková hodnota je v souladu jak s vyvíjejícím se mezinárodním právem o lidských právech, tak s rozvíjející se psychologickou perspektivou v judikatuře. Respektování důstojnosti dětí je v souladu s poskytováním prvků důležitých pro jejich růst jako plnohodnotných členů komunity. Zajištění základní důstojnosti dítěti znamená, že při odsuzování násilí páchaného na dětech nelze dělat kompromisy, ať už je přijímáno jako ‚tradice‘ nebo je maskováno jako ‚kázeň‘. Jedinečnost dětí – jejich potenciál a zranitelnost, jejich závislost na dospělých – vyžaduje, aby měly větší, nikoli menší ochranu před násilím, včetně domácích tělesných trestů, které jsou vždy ponižující (...).

51. Je tedy zřejmé, že respektování důstojnosti dětí nemůže být zajištěno, pokud by vnitrostátní soudy přijaly jakoukoli formu ospravedlnění špatného zacházení, včetně tělesných trestů, zakázané podle článku 3. V této souvislosti má Soud za to, že státy by měly usilovat o výslovnou a komplexní ochranu důstojnosti dětí, což na oplátku v praxi vyžaduje odpovídající právní rámec poskytující ochranu dětí před domácím násilím spadajícím do působnosti článku 3, včetně a) účinného odrazování od takového závažného porušení osobní integrity, b) přiměřených kroků k zabránění špatnému zacházení, o kterém úřady věděly nebo měly vědět, a c) účinného úředního vyšetřování, pokud jednotlivec vznesl sporné tvrzení o špatném zacházení (...).“

D. M. D. proti Rumunsku, č. 23022/13, rozsudek ze dne 3. října 2017

AJ: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-177226>

CZ: [Soudní rozhodnutí - 23022/13 \(justice.cz\)](https://www.justice.cz/aktuality/soudni-rozhodnuti/23022-13)

„43. (...) Tělesné tresty vůči dětem nelze tolerovat a státy by se měly snažit je výslovně a komplexně zakázat zákonem i v praxi (...).“

O. C. I. a ostatní proti Rumunsku, č. 49450/17, rozsudek ze dne 21. května 2019

AJ: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-193069>

CZ: [Soudní rozhodnutí - 49450/17 \(justice.cz\)](https://www.justice.cz/aktuality/soudni-rozhodnuti/49450-17)

„91. (...) členské státy by měly prosazovat zákonná ustanovení zakazující tělesné tresty nezletilých přiměřenými opatřeními, aby byly tyto zákazy praktické a účinné a nezůstaly pouze teoretické. (...).“

Tlapak a ostatní proti Německu, č. 11308/16, rozsudek ze dne 22. března 2018

AJ: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-181584>

CZ: [Soudní rozhodnutí - 11308/16 \(justice.cz\)](#)

Přehled vybrané judikatury

TĚLESNÝ TREST JAKO VÝCHOVNÝ PROSTŘEDEK V RODINĚ

***Cînța proti Rumunsku* – č. 3891/19, rozsudek ze dne 18. února 2020**

Soud rozhodl, že vnitrostátní soudy dostatečně neposoudily zdravotní stav stěžovatele a dopad jeho duševní nemoci na jeho schopnost starat se o dceru, a proto došlo k porušení článku 8 Úmluvy. Vnitrostátní soudy navíc dostatečně nepřezkoumaly tvrzení, že se stěžovatel měl údajně chovat agresivně vůči své dceři, a to i přesto, že vnitrostátní právo plně zakazovalo ponižující chování k dětem i jejich fyzické trestání.

AJ: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-201533>

CZ: [Soudní rozhodnutí - 3891/19 \(justice.cz\)](#)

***O. C. I. a ostatní proti Rumunsku* – č. 49450/17, rozsudek ze dne 21. května 2019**

Vnitrostátní soudy v řízení podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí neposoudily tvrzení, že v případě návratu dětem hrozí z důvodu tělesného trestání ze strany otce „vážné nebezpečí“ ve smyslu Haagské úmluvy, způsobem, který by byl v souladu s nejlepším zájmem dětí. Došlo proto k porušení článku 8 Úmluvy.

AJ: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-193069>

CZ: [Soudní rozhodnutí - 49450/17 \(justice.cz\)](#)

***Tlapak a ostatní proti Německu* – č. 11308/16, rozsudek ze dne 22. března 2018**

Omezením rodičovské odpovědnosti příslušníků náboženského společenství, kteří vůči dětem systematicky uplatňovali tělesné tresty, nedošlo k porušení jejich práva na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

AJ: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-181584>

CZ: [Soudní rozhodnutí - 11308/16 \(justice.cz\)](#)

***D. M. D. proti Rumunsku* – č. 23022/13 rozsudek ze dne 3. října 2017**

Soud uvedl, že respekt k důstojnosti dítěte vyžaduje, aby vnitrostátní orgány netolerovaly jakékoli zneužívání dětí včetně tělesného trestání, a shledal porušení procesních závazků článku 3 Úmluvy v případě dítěte, které bylo obětí domácího násilí ze strany otce. Soud kriticky zhodnotil přístup vnitrostátního soudu, který v rozporu s vnitrostátní právní úpravou absolutně zakazující tělesné tresty dětí, usoudil, že „osamocené a náhodné“ násilné činy mohou být v rodinné sféře tolerovány.

AJ: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-177226>

CZ: [Soudní rozhodnutí - 23022/13 \(justice.cz\)](#)

A. proti Spojenému království – č. 25599/94, rozsudek ze dne 23. září 1998

Opakované bití chlapce rákoskou jeho nevlastním otcem překročilo práh závažnosti, a článek 3 Úmluvy tak byl porušen. Stát nesplnil své pozitivní povinnosti ochránit dítě před špatným zacházením. Vzhledem k závěru na poli článku 3 Úmluvy Soud nepovažoval za nutné se k případu vyjádřit rovněž na poli článku 8 Úmluvy.

AJ: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58232>

TĚLESNÝ TREST VE ŠKOLE

Costello-Roberts proti Spojenému království – č. 13134/87, rozsudek ze dne 25. března 1993

Dle Soudu nepřekročilo potrestání sedmiletého chlapce třemi ranami teniskou na pozadí přes kalhoty provedené ředitelem soukromé školy v souladu s kázeňským řádem platným ve škole, jejímž byl stěžovatel internátním žákem, minimální práh závažnosti pro aplikaci článku 3 Úmluvy. Soud neshledal ani porušení článku 8 Úmluvy, avšak neopomněl zdůraznit, že to neznamená, že souhlasí se zachováním tělesných trestů coby součásti disciplinárního režimu ve škole.

AJ: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57804>

TĚLESNÝ TREST UDĚLENÝ SOUDEM

Tyrer proti Spojenému království – č. 15856/72, rozsudek ze dne 25. dubna 1978

Soud shledal porušení článku 3 Úmluvy v případě patnáctiletého chlapce odsouzeného soudem pro mladistvé ke třem ranám rákoskou na holé pozadí za napadení spolužáka. Trest vykonaný za přítomnosti otce dítěte na policejní stanici byl dle Soudu ponižující, přičemž úředně udělované tělesné tresty jsou v rozporu s Úmluvou.

AJ: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57587>

CITACE Z KAZUISTICKÉ JUDIKATURY

Cînta proti Rumunsku

„54. (...) vnitrostátní právo absolutně zakazuje fyzické tresty, stejně jako ponižující zacházení s dětmi (...). V důsledku toho se zdá, že posouzení – nebo jeho absence – ohrožení [dítěte] je v rozporu se samotným zákazem domácího zneužívání dětí a zpochybňuje rozhodovací proces.“

O. C. I. a ostatní proti Rumunsku

„43. (...) nemůže riziko domácího násilí na dětech přejít jako pouhou nepříjemnost nutně spojenou se zkušeností s návratem [dle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí], ale týká se situace, která přesahuje to, co by dítě mohlo rozumně snést (...).“

D. M. D. proti Rumunsku

„49. (...) dle Rady Evropy je nejlepší zájem dětí, který nepochybně zahrnuje respekt k jejich právům a důstojnosti, základním kamenem ochrany poskytované dětem před tělesnými tresty (...).“

Tlapak a ostatní proti Německu

„79. (...) [Soud] zdůraznil, že nesmí vystavovat děti nebezpečným praktikám nebo fyzickému či psychickému poškození (...). Tato ochrana nezletilých před újmou byla potvrzena i v jiných mezinárodních smlouvách, jako je Úmluva OSN o právech dítěte, která zavazuje státy přijmout vhodná opatření na ochranu dětí před všemi formami fyzického nebo psychického násilí, zranění nebo zneužívání, zanedbávání nebo nedbalé zacházení, špatné zacházení nebo vykořisťování (...).“

Costello-Roberts proti Spojenému království

„36. I když si Soud nepřejí být považován za toho, kdo souhlasí se zachováním tělesných trestů jako součásti kázeňského režimu ve škole (...).“

Tyrer proti Spojenému království

„33. (...) přestože trest neměl fyzicky na stěžovatele žádný závažný nebo dlouhotrvající dopad, když s ním bylo zacházeno jako s objektem v moci úřadů, trest představoval útok přesně na to, co má jako jeden z hlavních cílů článek 3 chránit, tedy důstojnost a fyzickou integritu osoby. Zároveň nelze vyloučit, že trest mohl mít nepříznivé psychické dopady. (...).“

Vyhledávání další judikatury na eslp.justice.cz: ponižující zacházení, právo na respektování soukromého života

Další prameny mezinárodního práva

EVROPSKÁ UNIE

Listina základních práv EU (články 1, 3, 4, 7 a 24)

RADA EVROPY

Evropská sociální charta (článek 17)

Rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva ve věci kolektivní stížnosti *Approach proti České republice* ze dne 20. ledna 2015 (platná právní úprava v občanském zákoníku a praxe v České republice představuje porušení článku 17 Evropské sociální charty)

AJ: <http://hudoc.esc.coe.int/eng?i=cc-96-2013-dmerits-en>

FJ: <http://hudoc.esc.coe.int/eng?i=cc-96-2013-dmerits-fr>

CZ: [RADA EVROPY \(justice.cz\)](http://radaevropy.cz)

Tematický dokument Komisaře Rady Evropy pro lidská práva (2008) Děti a tělesné tresty: Právo nebýt bit je také právem dětí [*Issue Paper on Children and corporal punishment: The right not to be hit also a children's right*]

AJ: [CommDH\(2001\)4 E \(coe.int\)](http://www.coe.int/t/CommDH(2001)4_E)

Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy Rec (2006) 19 ohledně politik na podporu pozitivního rodičovství ze dne 13. prosince 2006 [*Recommendation Rec (2006)19 of the Committee of Ministers on policy to support positive parenting adopted on 13 December 2006*]

AJ: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d6dda

Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy Rec (2005)5 ohledně práv dětí žijících v institucionálních zařízeních ze dne 16. března 2005

CZ: [Microsoft Word – Recommendation_2005_5_Czech.doc \(coe.int\)](http://www.coe.int/t/Doc/2005/5/Czech.doc)

Doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1666, Celoevropský zákaz tělesných trestů dětí ze dne 24. června 2004 [*Recommendation 1666 (2004) Europe-wide ban on corporal punishment of children, adopted by the Council of Europe Parliamentary Assembly on 24 June 2004*]

AJ: [PACE – Recommendation 1666 \(2004\) – Europe-wide ban on corporal punishment of children \(coe.int\)](https://www.coe.int/t/t09/child/Convention/Convention_en.aspx)

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ

Všeobecná deklarace lidských práv (článek 5)

Úmluva OSN o právech dítěte (články 19, 28 odst. 2 a 37 písm. a))

Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 8 (2006) Právo dítěte na ochranu před tělesnými tresty a dalšími krutými nebo ponižujícími formami trestu (mimo jiné článek 19, čl. 28 odst. 2 a článek 37) ze dne 2. března 2007

Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 13 (2011) Právo dítěte na ochranu před všemi druhy násilí ze dne 18. dubna 2011

Závěrečná doporučení Výboru OSN pro práva dítěte ke spojené páté a šesté pravidelné zprávě České republiky ze dne 22. října 2021 (§ 24 a 25)

CZ: [CRC-CO-5_6-CZ-preklad-konecna-verze.pdf \(vlada.cz\)](#)

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (článek 10)

OSTATNÍ

Globální iniciativa k ukončení tělesného trestání dětí [Global initiative to end all corporal punishment of children]

AJ: <https://endcorporalpunishment.org/>

[Dětství bez násilí – přímá podpora pro děti a rodiče \(detstvibeznasili.cz\)](#)

Česká právní úprava a soudní praxe

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (články 7 odst. 2 a 32 odst. 4)

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (§ 857 odst. 2 a § 884 odst. 2)

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (§ 59 odst. 1 písm. h))

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích (§ 7 odst. 1)

Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. února 2020, sp. zn. II. ÚS 3359/19 (týrání svěřené osoby)

https://nalus.usoud.cz:443/Search/GetText.aspx?sz=2-3359-19_1

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. prosince 2020, sp. zn. 8 Tdo 1206/2020 (týrání svěřené osoby)

https://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/Web-Search/792B561D5EC0CD44C12586A1001DF04A?openDocument&Highlight=0,null,

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. července 2019, sp. zn. 8Tdo 679/2019 (týrání svěřené osoby)

https://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/Web-Search/252F8369AC0EAA3BC125849500185840?openDocument&Highlight=0,null,

Problematika tělesného trestání dětí – srovnání právních úprav

Evropský výbor pro sociální práva ve svém rozhodnutí [Approach proti České republice](#) po drobném přezkumu shledal, že v českém právním řádu není výslovně ani prostřednictvím jasné a přesné judikatury zakotvena nepřipustnost všech forem tělesných trestů na dětech, které mohou ovlivnit jejich fyzickou integritu, důstojnost, rozvoj a duševní pohodu.

Relevantní ustanovení občanského zákoníku zní:

„§ 857

(1) Dítě je povinno dbát svých rodičů.

(2) Dokud se dítě nestane svéprávným, mají rodiče právo usměrňovat své dítě výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem, včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku. Dítě je povinno se těmto opatřením podřídit.

§ 884

(1) Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Rodiče mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině.

(2) Výchovné prostředky lze použít pouze v podobě a míře, která je přiměřená okolnostem, neohrožuje zdraví dítěte ani jeho rozvoj a nedotýká se lidské důstojnosti dítěte.“

Komentáře k předmětným ustanovením nejsou jednoznačné. Např. v komentáři Kornela a Zuklínové se přiklání Polišenská a kolektiv autorů Nejvyššího soudu k výkladu, že způsob uplatňování výchovných opatření, ač efektivní a odpovídající situaci, by neměl být ponižující či ohrožující zdraví dítěte či jeho další vývoj. Za jeden z ohrožujících způsobů však autoři označili „nepřiměřené fyzické tresty“, z čehož lze dovozovat, že dle jejich názoru přiměřené tělesné trestání zákon dovoluje. Zároveň zmínili, že opatření nesmí být objektivně způsobilé snížit lidskou důstojnost dítěte a že o ponižující způsob se mimo jiné může jednat v případě, kdy je uplatnění opatření známo širšímu okruhu osob, poněvadž to může dítě vnímat jako příkoří.¹ Jeví se tedy, že by jako jedno z kritérií považovali „veřejnost“ tělesného trestu. Tento výklad však zcela neodpovídá mezinárodním standardům.

Judikatura nejvyšších soudů je velmi kusá a vztahuje se povětšinou k případům týrání svěřené osoby.

Změna občanského zákoníku by mohla být poměrně prostá. Konkrétně se nabízí cesta doplnění § 884 odst. 2 občanského zákoníku, kde se hovoří o *přiměřenosti* použití výchovných prostředků, nebo § 858 občanského zákoníku, kde se pojednává o rodičovské odpovědnosti.

Níže jsou uvedeny příkladmo právní úpravy ve vybraných zemích. Souhrnné informace o problematice v jednotlivých zemích světa jsou dostupné na webových stránkách [Globální iniciativy k ukončení tělesného trestání dětí](#). Z údajů tam uvedených vyplývá, že Česká republika patří k posledním zemím Evropské unie bez jasného legislativního zakotvení nepřipustnosti tělesného trestání (spolu se [Slovenskem](#), [Belgií](#) a [Itálií](#), kde nicméně nepřipustnost tělesných trestů vyplývá z rozhodnutí nejvyššího soudu). Ke dni 31. prosince 2021 celkem 63 států světa zcela vyhovělo mezinárodním závazkům a přijalo právní úpravu nepřipouštějící tělesné trestání ve všech prostředích, včetně domova, a další desítky států se k přijetí příslušné právní úpravy zavázaly. Nedávno se k zákazu tělesného trestání a přípravě příslušné legislativy zavázaly např. [Zambie](#) a [Somálsko](#).

Švédsko: Tělesné tresty jsou výslovně zakázány novelou zákona o dětech z roku 1979, která v ustanovení § 6 odst. 1 uvádí: „Děti mají právo na péči, bezpečí a dobrou výchovu. S dětmi je třeba zacházet s respektem k jejich osobě a individualitě a nesmí být vystaveny tělesným trestům ani jinému ponižujícímu zacházení.“

¹ KORNEL, M., ZUKLÍNOVÁ, M. a kolektiv autorů. *Občanský zákoník – Komentář s judikaturou*. Svazek VII – Příbuzenství a švagrovství (§ 771–927). Ostrava: CODEXIS publishing, 2018. Převezato z CODEXIS®, doplněku LIBERIS®.

Německo: V roce 2000 bylo novelizováno ustanovení § 1631 odst. 2 občanského zákoníku: „Děti mají právo na nenásilnou výchovu. Tělesné tresty, psychická zranění a jiná ponižující opatření jsou zakázány.“ Současně mají vnitrostátní orgány povinnost podporovat nenásilné řešení konfliktů v rodinách.

Maďarsko: V ustanovení § 6 odst. 5 novely zákona o ochraně dětí z roku 2004 se uvádí: „Dítě má právo na respekt k lidské důstojnosti a na ochranu před zneužíváním – fyzickým, sexuálním a duševním násilím (...) Dítě nesmí být vystaveno mučení, tělesným trestům a jakémukoli krutému, nelidskému nebo ponižujícímu trestu nebo zacházení.“

Polsko: V ustanovení § 96 zákona o prevenci rodinného násilí z roku 2010 je uvedeno: „Osoby, které vykonávají rodičovskou autoritu a které zajišťují péči o nezletilého, nemohou uplatňovat tělesné tresty.“

Rakousko: Ustanovení § 5 odst. 1 spolkového ústavního zákona o právech dětí z roku 2011 uvádí, že: „Každé dítě má právo na nenásilnou výchovu. Tělesné tresty, způsobování duševního utrpení, sexuálního zneužívání a jiné zneužívání jsou zakázány.“

Ukrajina: Ustanovení § 150 odst. 7 zákona o rodině účinné od roku 2014 výslovně zakazuje veškeré tělesné tresty dětí ze strany rodičů. „Fyzické trestání dítěte rodiči, jakož i jiné nelidské nebo ponižující zacházení nebo trestání jsou zakázány.“

Finsko: Ustanovení § 1.3 zákona o péči o dítě platného od roku 1984 výslovně zakazuje tělesné tresty. „Dítě má být vychováno v duchu porozumění, bezpečí a lásky. Nesmí být utlačováno, tělesně trestáno nebo jinak ponižováno.“

Francie: Tělesné tresty v domácnosti jsou zakázány. Zákon o zákazu běžného výchovného násilí byl přijat jednomyslně Senátem v roce 2019 a novelizuje § 371-1 občanského zákoníku: „Rodičovská autorita je vykonávána bez jakéhokoli fyzického nebo psychického násilí.“ Během rozprav v Senátu bylo jasně řečeno, že uvedené lze vykládat jako zákaz veškerých tělesných trestů dětí.

Rumunsko: Podle § 28 zákona o ochraně a podpoře práv dítěte účinného od roku 2005 jsou tělesné tresty v domácnosti zakázány. „Dítě má právo na respektování jeho osobnosti a individuality a nesmí být vystaveno fyzickému trestu nebo jinému ponižujícímu zacházení. Kázeňská opatření vůči dítěti lze činit jen v souladu s důstojností dítěte a v žádném případě nejsou přípustné fyzické tresty nebo tresty, které souvisí s tělesným a duševním vývojem dítěte nebo které mohou ovlivnit jeho citový stav.“

Turkmenistán: Tělesné tresty v rodinách jsou nezákonné. Ustanovení § 24 odst. 3 zákona o zárukách práv dítěte z roku 2002 uvádí: „Ponižování důstojnosti dítěte, tělesné tresty, jiné fyzické týrání poškozující duševní nebo fyzické zdraví dítěte, jsou nepřípustné.“ Ustanovení § 85 odst. 2 zákona o rodině stanoví: „Ponižování důstojnosti dítěte, zastrahování, tělesné tresty, jiné fyzické týrání škodlivé pro duševní nebo fyzické zdraví dítěte jsou nepřípustné.“

Praha, 1. července 2022